

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Minerva, sive de causis latinae linguae commentarius

**Sánchez, Francisco
Schoppe, Caspar
Perizonius, Jacobus
Franequera, 1687**

Cap. III. - De accentu, figura, specie

[urn:nbn:de:bsz:31-109138](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-109138)

mā declinantur, quod Regum proprium est; nisi velis grammaticorum commentis accedere, qui etiam, si Musis placet, pronominum declinationes obtrudunt: nam cætera omnia nomina ab his gubernantur, & eis sublati reliqua omnia muta & manca reperiuntur.

C A P. III.

De Accentu, Figura, Specie.

Anquam ad singulas partes orationis explicandas accedamus, præmittenda sunt breviter, quæ accidunt omni voci: hæc sunt Accentus, Figura, & Species.

Accentus, sive tenores, quos Græci *Accen-*
tus & *προσώδιος* vocarunt, tres fuerunt apud antiquos, ut testatur his verbis Cicero: *Accen-*
tus Mira est quedam natura vocis: cuius quidem e tribus *De Ora-*
tione omnino sonis, inflexo, acuto, gravi tanta fit, & *tone.*
tam suavis varietas perfecta in cantibus. Quintilianus hanc * observationem accentuum diffi-

B lem

* *Observationem accentuum diffisilem* &c.] Accentuum ratio breviter sic se habuit. Syllaba ultima vel penultima, quæ in pronunciando erat tractim producenda, quasi duas haberet vocales, dicebatur pronunciari sono inflexo vel circumflexo, cujus nota fuit litera V. inversa. Ceteroqui quæcunque syllaba sive ultima, penultima, sive antepenultima, simpliciter in pronunciando paulum intendebatur, illa dicebatur acui, & acutum habere accentum, cujus nota fuit lineola ab sinistra parte, unde scribimus, sese erigens. Reliquæ syllabæ, quæ remissius pronuntiabantur, credebantur habere gravem accentum, quasi in guttur subsidentem, & proinde ejus nota fuit lineola ab sinistra parte sese demittens. Notis quidem istis veteres non reperiuntur usi, sed tamen sonos ipsos, prout vel intendebantur, vel remittebantur, vel etiam producebantur, istis appellationibus distinxerunt.

lem esse dicit. Et Servius antiquus grammaticus in Donatum, *Gravem accentum in usu non esse* contendit. Ego quoque credo circumflexum periisse, & solum acutum, vel quasi acutum remansisse. Quare vero magis acutus, quam cæteri, permanferit, ex eodem Ciceronis libro causa poterit elici. *Natura, inquit, quasi modularetur hominum orationem, in omni verbo posuit acutam vocem, neque unâ plus, neque à postrema syllaba citra tertiam: quo magis naturam ducentem ad aurium voluptatem sequatur industria.* Vide Quintilian. lib. 1. cap 5. & Erasnum in lib. de pronuntiatione; qui tamen mihi in omnibus placere non possunt.

Figura. Figura dicta est à fingendo, & * *fingere* est ex-

* *Fingere est exprimere &c.*] Ipsa hæc sunt verba, quibus Jul. C. Scaliger in libb. de Caus. L. L. *tr fingere* exposuit, existimans videlicet idem esse, & ejusdem originis *fingere*, & *pingere*. Sequitur eum Sanctius, & inde ortum, quod *fi* *ra* vocem in simplici vocabulo non agnoscit, nec admittat. Sed pace utriusque dixerim, aliud est *fingere*, & æque simplici ac composito convenire potest *figuræ* vox. Etenim *fingi* dicitur proprie omnis res, quæ figendo, seu affigendo alterum alteri, formam suam accipit, non solum alterius imitatione expressam, sed etiam plane novam. Et hinc aves quando nidos suos struunt, apes quum favos, homines cum ex argilla vel luto vasa fictilia, & statuas conficiunt, proprie *finere* ea dicuntur, quia omnia hæc opera primis temporibus facta sunt affigendo & addendo materiam materię. Hinc porro *vasa fictilia* cujuscunque formæ, & *figuli*, qui ea conficiunt; denique Prometheus, qui homines, eorumque singula membra ex luto finxisse traditur, *Auctor vulgi fictilis* vocatur apud Phædr. fab. 7. 1. Immo *fingere* & *pingere* diversæ prorsus fuerunt artes. Unde Alexander M. ab Avelle pinxit, sed à *Lijippo fingi* volebat teste Cicer. Famil. V. 12. & Nero *pingendi sineendi se non mediocre habuisse studium* dicitur Sueton. c. 53. Sed & nullus ego dubito, *tr fingere* *tr pingere* esse formatum, vel potius utrumque vocabulum fuisse olim unum idemque, & *tr fere* ad illa, quæ utroque nunc verbo significantur, adhibitum. Postea vero ad significatio-

nem

primere imitatione rem veram. Ita vocamus figuras in tabulis & signis: hinc ducta est similitudo in re literaria, quando ex duabus vel pluribus vocibus effingimus unam. Ego figuram in voce simplici propriè non invenio: propterea in hac parte hoc mihi nomen [non] satis aridet: nam antequam compositio inventa esset, simplicia nullius fuisse figuræ certum est; sed fortasse per relationem, ut vocant Dialectici, rectè dicemus, quicquid non sit compositæ figuræ, simplicis debere appellari. *Simplices voces, inquit Fabius, prima positione, id est, natura sua constant, compositæ aut præpositionibus sub junguntur, ut innocens; interdum repugnantibus inter se duabus, quale est, imperterritus: aliqui possunt aliquando conti-*

Lib. 1.
cap. 5.

B 2 nuari

nem operum fictilium ab aliis rebus, quæ item figendo fiunt, distinguendam, prolatum esse quasi novum vocabulum ad figere interposita litera N id quod inde etiam confirmatur, quod pleraque vocabula ex eo & hac ejus significatione olim derivata non agnoscerent hanc literam, Veluti *fierra* *figulus*, *figmentum*, *figulus*. Neque mirum hoc cuiquam accidere debet, quum & in aliis similiter e venerit, veluti in *quæra*, & *quero*. Et sic etiam hodie tanquam diversissima habentur *ansa* & *ara*, quum antiquissimis temporibus utrumque idem plane fuerit vocabulum, nempe *asa*, quod significabat primo generatim omne id quo aliquid apprehenditur, deinde vero speciatim & quasi *aur* *ἄρα* partem illam altaris, quam supplices prehendere solebant, h. e. cornu altaris. Ex uno hoc vocabulo tandem duo pro duplici ejus significatione sunt orta, non derivatione, sed diversa solum pronuntiatione. Nam in generali illo sensu coepit *asa*, interjecta litera N *ansa* effertur. In altero usus pronuntiandi literam S. mutavit in R, sicuti in quamplurimis aliis fecit. Ut vero ad *figere* redeam, ex paulo ante disputatis satis liquere potest, figuram propriè significare quamcunque formam, & proinde non minus simplicem vocabuli formam posse denotare, quam compositam, aut aliunde effertam. Et quidni in ipsis vocabulis duæ vel tres statuatur figuræ, cum & in oratione tot à Rhetoribus ponantur. Audi Auct. ad Herenn. IV. 8. *Sunt tria genera, quæ non figuræ appellantur, in quibus omnia oratio non vitiosa consumuntur. Unam gravem, alteram meliorem, tertiam essentialiam vocamus.*

nuari duæ, ut incompositus, reconditus, & quo Cicero utitur, subabsurdum: aut è duobus quasi corporibus coalescunt; ut maleficus: nam ex tribus nostræ utique lingua non concesserim: quamvis Capfis, Cicero dicat compositum esse ex cape si vis; & inveniuntur qui Lupercalia æque tres partes orationis esse contendant, quasi luere per caprum: nam solitaurilia, jam persuasum est esse ex sue, ove, & tauro: & sanè ita se habet sacrum, quale apud Homerum quoque est: sed hæc non tam ex tribus, quam ex particulis trium cœunt. Ceterum etiam ex præpositione & duobus vocabulis durè videtur struxisse Pacuvius: Nerei repandirostrum, incurvicervicum pecus. Funguntur autem ex duobus Latinis integris, ut superfui, subterfugi: (quanquam ex integris an composita sint queritur) aut ex integro & corrupto, ut malevolus: aut ex corrupto & integro, ut noctivagus: aut ex duobus corruptis, ut pedisequs: aut ex nostro & peregrino, ut biclinium: aut contra, ut epitogium, & Anticato: aut ex duobus peregrinis, ut epi-rhedium. Nam cum sit præpositio in Græca, rheda Gallicum: neque Græcus tamen, neque Gallus utitur composito. Romani suum ex alieno utroque fecerunt. Frequenter autem præpositiones quoque copulatio ista corrumpit: Inde, abstulit, aufugit, amisit: cum præpositio sit ab sola; &, coit, cum sit præpositio con. Sic, ignavi & erecti. Hactenus Fabius. Illud addendum fuit, ubicunque rectus sit, flectetur; obliquus non flectetur, ut omnipotens. Neque excipies cum Prisciano hoc nomen * alteruter; nam

* *Alteruterus.*] dicitur tamen & *alterius utrius*, & sic porro Festus in Rapi solet: quo utroque mors propinqua alterius utrius captari putatur, ubi male substitutum voluit in margine alteruterus. Nam & Cic. Famil. VI. 1. si mihi alteram utrum de exitu rerum promittendum esset. & Cælius VIII. 8. Alteram utram ad conditionem descendere,

nam alter factum est ex alterus, & alterutrius ex alteri utrius, more antiquo.

Species dicitur ab *specie* antiquo; dicitur & *forma*, atque etiam *figura*, unde hæc nomina confusè aliquando à Grammaticis sunt imposta. Sed dicamus speciem more Logico dici; illi enim vocant species partes generi subjectas: sic in re literaria flexiones illæ quæ dicuntur ab uno capite dicuntur species; ut à *lego legens, lectio, lector*. Hanc flexionem seu derivationem Varro non uno in loco *declinationem* vocat; sed latius extendit nomenclaturam, quam ceteri grammatici opinantur. Varronis verba sunt: *Lib. 5. Declinantium genera sunt quatuor: unum nominandi, lingue ut ab equo equile: alterum casuale, ut ab equo equum: tertium augendi, ut ab albo albius: quartum minuendi, ut à cista cistula. Hæc ille. Possimus hic verborum species numerare, ut *curso, sorbillo, caleſco*, quas ego ad Grammaticam nihil pertinere arbitror, cum illorum discrimen à sola significatione pendeat.*

C A P. IV.

De Numero.

Postquam ea quæ dictioni accidunt enumeravimus, quomodo ipsæ voces inter se dividantur, explicemus. Omnes ferè grammatici hanc divisionem per declinationes distinxerunt, ut partim dicerent declinari, partim non item. Sed declinatio posterius quid est, & ex numero, casu, tempore, & genere constat: nam de quolibet nomine prius rogamus speciem, figuram, numerum, & genus, quam declinationem. Quid quòd